

İSLAM DÜNYASINDA İNANÇ TURİZMİN YERİ VE ÖNEMİ: KUDÜS ÖRNEĞİ

*Prof. Dr. Sadettin PAKSOY¹
Dua'a İsmail Yacob AL-SAIFI²*

Özet

İnsanların ikamet ettikleri yerlerin dışına, inançları gereği kutsal sayılan yerleri görmek amacıyla yaptıkları geziler **İnanç Turizmi** olarak tanımlanır. Dünyadaki bütün dinler için kutsal sayılan yerler bulunmaktadır. İslam dini için kutsal sayılan yerlerin başında Mekke Medine ve Müslümanların ilk kiblesi olan Kudüs gelmektedir. İçerisinde Mescid-i Aksa ve Kubbet-üs Sahra'yı barındıran Doğu Kudüs, yaklaşık 70 kilometrelik bir alanı içermektedir. Tarihi M.Ö'ye dayanan Doğu Kudüs, 1948 yılında Arap-İsrail savaşında bir müddet Ürdün'ün elinde kalmıştır. 1967 yılındaki Altı Gün Savaşı'nda ise İsrail'in eline geçmiştir. Yahudiler ve Hristiyanlar için de kutsal sayılan Kudüs, Hz. Muhammed'in "Miraç"a yükseldiği yerdir. Bu nedenle Kudüs, her Müslüman için kutsaldır ve görülmeye değer bir inanç merkezidir. Hac ve umre yapan her Müslümanın gönlünde Kudüs'ü görme arzusu vardır. Bu çalışmada bir inanç merkezi olan Kudüs'ün Müslümanlar için önemi incelenmiştir. Çalışmanın verileri Kudüs ile ilgili yapılmış araştırmalardan elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İslam dünyası, İnanç turizmi, Kudüs.

LOCATION AND IMPORTANCE OF FAITH TOURISM IN ISLAMIC WORLD: THE EXAMPLE OF JERUSALEM

Abstract

Out of the places where people reside, the trips they have made to see places sacred to their faith are defined as Belief Tourism. There are places that are considered holy for all religions in the world. Mecca, Medina and Jerusalem which was the first of the Muslims, are among the most sacred places of Islam. East Jerusalem, which houses the Masjid al-Aqsa and the Dome of the Sahara, contains an area of approximately 70 kilometers. East Jerusalem, based on historical BC, was in the hands of Jordan for a while during the Arab-Israeli war in 1948. In the Six-Day War of 1967, Israel took over. Jerusalem, which is considered sacred for Jews and Christians, It is the place where Muhammad ascended to "Mirac". For this reason, Jerusalem is sacred to every Muslim and is a center of faith worth seeing. Every Muslim who makes pilgrimage and prayers has the desire to see Jerusalem in his heart. In this study, Jerusalem, a center of faith, has been examined for its importance to Muslims. The data of the study were obtained from researches on Jerusalem.

Keywords: Islamic world, Faith tourism, Jerusalem

GİRİŞ

İnsanoğlunun yaradılışında var olan görme ve öğrenme isteği, ekonomik, kültürel etkenlerle eski çağlardan bu yana insanları seyahate zorlamıştır. Zamanla bütün dünya insanlarını etkileyen turizm olgusu bugün çok büyük boyutlara ulaşmış ve önemli bir sektör haline dönüşmüştür (Artun, 2009: 1-6). Turizm sektörünün ülke ekonomisinde yeri ve önemi oldukça büyüktür. Milli gelire ve istihdama olan katkısı, ödemeler dengesi üzerindeki pozitif etkisi, yabancı sermaye yatırımlarını çekmekteki gücü, kalkınmadaki ve bölgeler arasındaki gelişmişlik farklılıklarını dengelemekteki rolü dikkate alındığında turizm sektörünün önemi daha iyi anlaşılacaktır. Dolayısıyla turizm sektörü turistik çekiciliklere sahip ülkelerin kalkınmasında lokomotif görevi üstelenen en önemli sektörlerden biri olarak tanımlanabilir (Kozak, 2006:13). Turizm farklı kültür, dil ve tarihi olan pek çok insanın

¹: Kilis 7 Aralık University, sadettinpaksoy64@gmail.com, Kilis-Turkey

²: Business PhD student dsaifi80@hotmail.com, Amman-Jordan.

katıldığı kitlesel bir hareket niteliğindedir (Lundberg vd., 1995: 75-81). Turizmin geleceğe yönelik devamlılığını sağlamak sürdürülebilir bir turizm anlayışıyla mümkündür.

Turizm arz potansiyelinin yüksek olduğu, yıpranmamış doğal, tarihi ve sosyo-kültürel çekiciliklere sahip ülkeler, kaynaklarını planlı ve koruma-kullanma ilkelerine bağlı kalarak kullanmalı, bu turistik arz kaynaklarına ek olarak turizmde ürün çeşitliliğini sağlayacak alternatif turizm aktiviteleri geliştirilmelidir (Çeken vd., 2009: 1217). İnsanların gerek mensubu oldukları dinin kutsal mekânlarını ve gerekse dini liderlerinin yaşadıkları yerleri görmek istemeleri sonucunda ortaya çıkan inanç turizmi önemli alternatif turizm türleri arasında yer almaktadır (Sezgin, 1995: 9).

Turistik ürün turistin, sürekli yaşadığı yerden ayrılıp tekrar aynı yere dönünceye kadar geçen süre içinde, satın aldığı mal ve hizmetlerin ve yaşadığı deneyimlerin bütünüdür (Usta, 2001:105). Turizmde ürün iki şekilde ortaya çıkmaktadır. Bunlardan birincisi, bir ülke veya yörenin sahip olduğu tüm doğal, tarihi ve turistik kaynakların oluşturduğu turizm ürünüdür. İkincisi ise, tüketicilerin yer değiştirmeleri ve tatil yapmalarına imkan veren tüm hizmetler yani bir paket turu oluşturan turistik hizmetlerin türüdür (Hacıoğlu, 2008:39).

Bu noktadan hareketle yaptığımız çalışmada inanç turizmi açısından İslam dünyası için önemli bir yere sahipolan Kudüs'ün inanç turizminde yeri ve önemi incelenmiştir.

1. İNANÇ TURİZMİ

Bir turizm çeşidi olan inanç turizmi, aslında insanların inançlarını sergileme amacıyla kutsal olarak nitelendirdikleri yerleri ziyaret etmeleriyle başlamıştır (Karaman ve Usta, 2006: 474). İnsanların devamlı ikamet ettikleri, çalıştıkları ve her zamanki olağan ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışına, dini inançlarını gidermek ve inanç merkezlerini görmek amacıyla yaptıkları turistik amaçlı gezilere inanç turizmi denilmektedir. Dini motivasyonlarla ortaya çıkan bu seyahatler sırasında turizm işletmelerinin ürettiği mal ve hizmetlerin talep edilmesi ve geçici konaklamalardan yararlanılması bu hareketin bir turizm faaliyeti olarak değerlendirilebilmesi için bir zorunluluktur (Avcıkurt, 1997:81). İnanç turizmi bir alternatif turizm türü olmakla birlikte, bu turizm türü ve kültür turizmi arasındaki ayrımı yapmak kimi zaman zorlaşmaktadır. Geçmişten gelen dinsel mekânların aynı zamanda geçmiş medeniyetlere ait kültürel miras niteliğine de sahip olması, inanç turizmi ile kültür turizminin bir arada değerlendirilip değerlendirilemeyeceği sorusunu akla getirmektedir (Richards, 2007: 210). İnanç turizmi çekicilikleri kimi zaman entelektüel ve kültürel motivasyonlarla ziyaret edilebilse de, bu alanları ziyaret etme sebebinin genel olarak din-inanç motivasyonu çerçevesinde şekillenmesi, bu çekicilikleri odak alan turistik faaliyetlerin inanç turizmi kapsamında değerlendirilmesine imkân sağlamaktadır. Din-inanç amaçlı seyahatler özellikle 20. yüzyılın son çeyreğinde büyük gelişmeler göstermiştir. Özellikle 1990'lı yıllarda din-inanç amaçlı turizmde büyük gelişmeler yaşanmıştır. 1994 yılına kadar yıllık inanç turizmi katılımcı sayısı 4,4 milyon kişiye kadar ulaşmışken bu sayı giderek artmış 2006 yılına gelindiğinde yıllık 14,7 milyon kişiye yükselmiştir (Güzel, 2010: 90). Bugün bu sayı çok daha yüksektir.

İnsanları inanç turizmine yönlendiren nedenler şu şekilde sıralamak mümkündür (Güzel, 2010: 90-92):

- Hac ziyaretini yerine getirerek manevi olarak rahatlamak,
- Aynı dine mensup kişilerle tanışmak ve buluşmak,
- Dini vazifeleri yerine getirmek,
- Dini açıdan önemli merkezleri görmek ve buralarda zaman geçirmek,
- Dini görevlerini yerine getirmek, dua etmek ve günahlardan kurtulmak.

İnanç Turizmi Zirvesi'nde yapılan konuşmalarda, dünyada bu amaçla seyahat eden yılda ortalama 300 milyon kişinin olduğuna dikkat çekilerek, inanç turizminin giderek yaygınlık kazandığına ve yalnızca kutsal yerlere yapılan dinsel ziyaretler olmaktan çıkarak, daha geniş kitlelere yayılma eğiliminde olduğuna vurgu yapılmıştır. Bugün gelinen noktada, inanç turizmi kapsamında seyahat edenlerin artık eskisi gibi 50 yaş ve üzerinden oluşmadığına, giderek genç kuşakların da bu tür seyahatlere ilgi göstermeye başladıklarına işaret edilmiştir. Buna göre inanç turizminin önemini giderek arttığı ve inanç turizmine karşı artan bir ilgi olduğu söylenebilir (Özşahin, 2012:10). İnanç turizmi açısından bir değerlendirme yapıldığında Dünya çapında inanç turizminden elde edilen gelirin 20 milyar dolara yaklaşmış durumda olduğu görülmektedir. Türklerin yıllık hac ve umre için 1,1

milyar dolarlık harcama yapması ve inanç turizm içinde %5'lik payla önemli bir inanç turizmi pazarı olacağı düşünülmektedir. Son dönemlerde Müslüman, Hıristiyan, Musevi ve diğer din ve mezhepler için geliştirilen özel proje ve ürünler yaygınlaşmaktadır. Farklı ülkelerde gündeme gelen bu projelerin ortak noktasının 'din motifli' olması dikkat çekmektedir (Toksoy, 2011: 36-37).

Türkiye toprakları İslam dinine inananlar için çok önemli bir merkezdir. Türk-İslam kültürünün ve altı yüzyıl İslam dininin önderliğini yapmış, bir dünya imparatorluğu olan Osmanlı Devletinin ortaya koyduğu dini eserler yanında, manevi kimliği yüceltilmiş 'evliya' olarak nitelenen insanlara ait semavi dinler açısından önemli olan ziyaret yerleri, camiler, yatırlar, türbeler hemen her şehrimizde bulunmaktadır (Sargın, 2006: 4). Kudüs, semavi üç din için de (İslamiyet, Hristiyanlık ve Musevilik) kutsal sayılan bir yer olup, her yıl inanç turizmi kapsamında yüzbinlerce turist tarafından ziyaret edilmektedir. Bu durum Kudüs'ün önemini her geçen gün daha da arttırmaktadır.

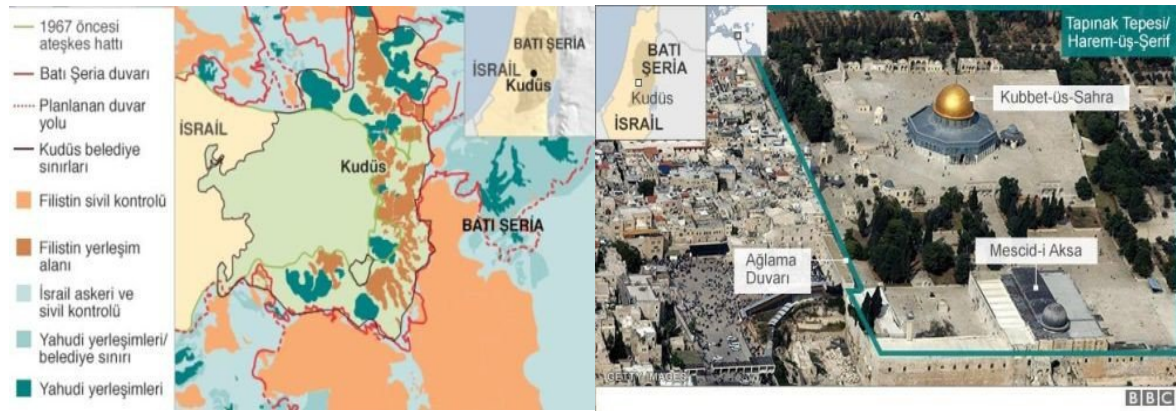
2. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE KUDÜS³

Eski Ahit'e göre, Yahuda ve İsrail'in kralı Davut Kudüs'ü Jebusitler'den M.Ö. 1000 yıllarında aldı. Yönetim merkezini Kudüs'e taşıyıp burayı başkent ve inanç merkezi yaptı.İncil'de yazıldığına göre Davut'un oğlu Süleyman, İbranice "Allah" anlamına gelen "Yahve"⁴ adına ilk tapınağı yaptırdı. Böylece Kudüs Yahudiliğin merkezi haline geldi.Babil Kralı İkinci Nebukadnezar, M.Ö. 597 ve 586'da şehri iki kez fethetti. Yahuda kralı ve toplumun üst tabakasını esir alarak Babil'e gönderdi ve Süleyman Mabedi'ni yıktırdı. Daha sonra Persler şehri ele geçirince sürgündekilerin dönmesine ve mabedin yeniden yapılmasına izin verildi.M.S. 63'e kadar Kudüs Roma İmparatorluğu'nun hakimiyetinde kaldı. Kentteki direniş hareketi M.S. 66'da ilk Yahudi-Roma savaşına dönüştü. Savaş dört yıl sonra Roma zaferiyle ve Süleyman Mabedi'nin bir kez daha yıkılmasıyla sonuçlandı. Romalılar ve daha sonra gelen Bizanslılar şehri yaklaşık 600 yıl idare etti.Suriye topraklarını fetheden Müslüman orduları Filistin'e de ulaştı. İslam Halifesi Hz. Ömer'in emriyle Kudüs 637'de fethedildi.1070 yılında Papa II. Urban'ın emriyle Kudüs'ü Müslümanlardan almak için Haçlı seferleri başlatıldı. 200 yılda Kudüs için beş sefer gerçekleştirildi. Hıristiyanlar ele geçirdikleri şehri fazla tutamadılar ve 1244 yılında Kudüs bir kez daha Müslümanların kontrolüne geçti.Mısır ve Arabistan'ın Osmanlılar tarafından alınmasının ardından Kudüs 1535'de Osmanlıların hakimiyet altına girdi. Osmanlı yönetiminde kent gelişti. İngilizlerin 1917'de Osmanlı Devleti'ni yenilgiye uğratmasının ardından Kudüs İngilizlerin yönetimine geçti.Kudüs, I. Dünya Savaşının ardından Milletler Cemiyeti tarafından İngiliz mandasına verildi. II. Dünya Savaşı ile Birleşik Krallık Filistin Mandası'nın yıkılmasının ardından BM, holokosttan kurtulanlara bir yurt oluşturulması için ülkenin bölünmesine karar verdi. Bunun üzerine bazı Arap ülkeleri İsrail'e savaş açarak Kudüs'ün bir kısmını işgal etti.Kudüs 1948'den 1967 yılına kadar Ürdün ile İsrail arasında bölünmüş bir kentti. İsrail 1967'de Mısır, Ürdün ve Suriye ile Altı Gün savaşına girdi ve Kudüs 1980 yılında İsrail Parlamentosu Knesset⁵ tarafından "İsrail'in ebedi başkenti" ilan edildi.

³: <https://bianet.org/bianet>, 2018.

⁴: **Yahve**, İbranice bir kelime olup, "yhv" kelimesinin okunuşudur. Tevrat'ta Allah'ın "ELOHİM" le birlikte en çok geçen isimlerinden biridir. Arapça ve İbranice kardeş Samî dillerdir. Büyük bir ihtimalle, "ELOHİM", Arapça "ALLAHUMME!"(Allah'ım), "YAHVE" ise "YA HUVE" (YA HÛ!) manasına gelmektedir.

⁵: Knesset'in kanunen parlamenter egemenliği bulunur, basit çoğunlukla (bazen İsrail'in Temel Yasalarıyla çelişse bile) yasalar çıkarma hakkına sahiptir.

Kaynak: <https://bianet.org/bianet>, 2018.

Kaynak: <https://www.cnnturk.com>, 2018.

Kaynak: <https://www.google.com.tr>, 2018

3. KUDÜS'ÜN SOSYO-EKONOMİK YAPISI⁶

Osmanlı Devleti'nin Ortadoğu'dan çekilmesinden bu yana bölgedeki istikrarsızlıklar hala devam etmektedir. Özellikle İsrail'in işgali altındaki Filistin topraklarında siyasî çözümsüzlük mevcudiyetini korumaktadır. Filistin denildiğinde akla ilk gelen İsrail işgali, güvenlik tedbirleri, siyaset, çatışma vb. gelmektedir. Elbette bunların neticesindeki insanî sorunlar göz ardı edilmemelidir. Uluslararası gündemin ilk sıralarında yer alan Filistin'de, işgal güçleri tarafından şehit edilen, sakat bırakılan, parçalanmış aileler, vb. yanında sosyo-ekonomik problemler de olumsuz etkilerini göstermektedir. Bulduğu coğrafyada ikiye bölünmüş Filistin topraklarının Gazze Şeridi'nde, sosyal ve ekonomik hayat günden güne kötüye gitmektedir. Gazze Şeridi'ndeki hayır ve yardım kurumlarının Koalisyon Koordinatörü Ahmet Al-Kurd 31 Ocak 2018 tarihinde yaptığı basın açıklamasında "Gazze'nin afet bölgesi haline geldiğini ve burada yaşayanlar için acil tedbirler alınmasının zorunlu" olduğunu vurgulamıştır. Bununla birlikte Al-Kurd "Gazze'de Tasarruf" girişimini başlattıklarını ifade etti. Aslında Gazze Şeridi'ndeki olumsuz durumun haksız kuşatma ile daha da ağırlaştığını dünya kamuoyu bilmektedir. Dolayısıyla Al-Kurd'un beyanatındaki "bütün uluslararası kurumlara kuşatmayı sona erdirmek ve Gazze'deki 2 milyon nüfusun temel ihtiyaçlarını karşılamak için acilen müdahale" çağrısında bulunması bölgedeki vahameti gözler önüne sermektedir. Gazze'de nüfusun %80'i yoksulluk içerisindeyken, yine %65'i de yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. Birde nüfusun dörtte üçünün acil yardıma ihtiyacı vardır. İsrail'in bir açık hava hapisanesi haline getirdiği Gazze'de ham madde ithalinin sınırlandırılması fabrikaların %80'ini kapatmış ve işsizlik %50'ye ulaşmıştır. Böylece Gazze ekonomisi yılda 250 milyon dolarlık bir kayıpla karşı karşıyadır. Sınırlı sağlık imkânlarına sahip Gazze'de beslenmenin içerik veya miktar açısından yetersiz olması sonucunda, vücudun ihtiyaçlarına karşın, sağlanan enerji ve besin tedarikinin yetersiz kalmasından kaynaklanan malnütriyon ve anemi (kansızlık) hastalıklarının çocuklar arasındaki oranı %40'a yükselmiştir. Buna ek olarak 17.000 yetim malî güvenceden yoksun ve 50.000 engelli de tedavi rehabilitasyona ihtiyaç duymaktadır. Hastanelerde ilaç ve malzeme yetersizliği veya yokluğundan dolayı tedavi edilebilir durumdaki hastaların bile tedavileri mümkün olmamaktadır. Hastanelerde en temel ilaçlardan 230'unun bulunmaması sağlık sektörünün tıkanıp gittiğini göstermektedir. İsrail yetkililer, yüzlerce tıbbî cihazın bakım işlemleri için gerekli yedek parçalarının Gazze'ye girişini engellemektedirler. Böylece Gazze'deki 13.000 kanser hastasının tedavisi yapılamamaktadır. Aynı zamanda sağlık alanında yaşanan olumsuz durum, yakıt-enerji krizi ve elektrik kesintileri ile içinden çıkılmaz bir hâl almaktadır. Gazze Sağlık Bakanlığı Sözcüsü Eşref Al-Kudra, hükümetin temizlik şirketlerine ödeme yapamamasından dolayı, hastanelerdeki temizlik çalışanlarının iş bıraktığını ve hastanelerde tıbbî

⁶: <http://www.yeniasya.com.tr>, 2018.

hizmetlerin steril bir ortam verilmediğini belirtmiştir. Gazze'ye uluslararası tıbbî desteğin gelmesi ve Gazze dışında tedavi olabilmek için imkânları da İsrail tarafından engellenmektedir. Gazze dışında tedavi olma izinlerinin verilmediğini Al-Mezan İnsan Hakları Merkezi, Uluslararası Af Örgütü, İnsan Hakları İzleme Örgütü, Filistinliler İçin Tıbbî Yardım Derneği ve İsrail İnsan Hakları Doktorları gibi sivil toplum kuruluşları da doğrulamaktadır. Birleşmiş Milletler Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre, İsrail'in kısıtlamaları ile 2017 yılında Gazze dışında muayene olması gereken Filistinlilerin 11.000 doktor randevusu iptal edilmiştir. Bu durum İsrail güçlerinin sistemli bir şekilde Filistinlileri ölüme terk ettiğine işaret etmektedir. Diğer taraftan enerji krizi ve elektrik kesintileri dolayısıyla kanalizasyon pompaları kapatılmıştır. Böylelikle Gazze'deki atık suyun %95'inin arıtılmadan (günlük 150 bin m²) denize ve karaya boşaltıldığı çevre örgütlerince bildirilmektedir. Enerji krizinin sonucunda büyük bir çevre kirliliği ve yeni sağlık sorunlarının yaşanacağı kuvvetle muhtemeldir. Eskiden beri içme suyu kaynaklarının yeterli olmadığı da bilinen sorunlardan Gazze'deki kötü ekonomik gidişatta eğitim sektörü de nasibini almıştır. Üniversitelere kayıt yaptıranların %80'i yoksul ailelerden gelmektedir. Eğitim alanında çalışanlar maaşlarını düzenli alamamakta ve bu durum eğitimin kalitesini negatif yönde etkilemektedir. Üniversitelerin her yıl 10.000 yeni mezun verdiği Gazze'de genç işsizlik yükselişte olup, genç kuşak gelecekte ümitli olması mümkün gözükmemektedir. İsrail'in, Gazze'ye inşaat malzemelerinin girişine sıkı kısıtlamalar getirmesi üzerine, 2014 yılında yıkılan evlerin henüz %40'ı bile yeniden inşa edilememiştir. Günde 12 ile 20 saat elektrik kesintilerinin uygulandığı Gazze'de, enerji açığı 270 MW civarındadır. Geçtiğimiz yıl uzun süren elektrik kesintilerinden dolayı mum, gaz lambası vb. elektrik dışı aydınlatma ürünlerinin kullanıldığı evlerden 31'i yangında kullanılamaz hale gelirken, bu evlerde yaşayanlardan 23 kişi vefat etmiştir. Gazze'nin dışarıya açılan tek kapısı Mısır sınırındaki Refah Kapısı'dır. Kapı, 2017 yılında sadece 21 gün açık tutulmuştur. Gazze'ye gelmesi beklenen yardımlar ve ticarî malların Refah Kapısı'ndan geçişi engellenmektedir. Buna ek olarak İsrail'in belirlediği hayatî öneme sahip 400 farklı çeşitteki ürünün girişini yasaklamıştır. Tedavisi zorunlu hastaların geçişlerinde bile İsrail güvenlik güçlerince keyfi tutuklamalar yaşanmaktadır. Gazze'de sosyo-ekonomik ve insanî boyuttan anlaşıldığı üzere yaşanan bütün yetersizlikler, yoksunluklar ve imkânsızlıkların aşılması, sosyo-ekonomik yapının iyileştirilmesi için insani anlamda girişimlerde bulunmak zorunluluktur. Çözüm sadece siyaset ve güvenlik tedbirlerinden ibaret değildir. İslâm dünyası ve uluslararası yardım kuruluşları Gazze'yi, Kudüs'ü ve bütün Filistin'i insanî boyutta da desteklemelidirler.

4. KUDÜS'ÜN MÜSLÜMANLAR İÇİN YERİ VE ÖNEMİ⁷

Tevhit inancının önderleri olan peygamberlerin Allah'ın dinini en yoğun olarak insanlara tebliğ ettikleri kutsal bir mekân olan Kudüs, tarih boyunca birçok devlet ve milletin ilgi odağı hâline gelmiştir. Kudüs, imar edildiği günden bu yana Şam diyarının merkezi ve başkenti olagelmiştir. Hz. İbrahim ve Hz. Lut'un Filistin bölgesine gelip yerleşmelerinden itibaren bu bölgenin tümü mübarek kabul edilmiştir. **“Biz onu (İbrahim'i) ve (yeğeni) Lut'u âlemler için mübarek kıldığımız arza (yere ulaştırıp) kurtardık.” (Enbiya; 71)**. Bereketli kılınan bu bölgenin mübarek olarak kabul edilmesinin nedeni, Cenab-ı Allah'ın hikmetiyle buradan pek çok peygamberin gelip geçmesi ve burada vefat edip defnedilmesi veya meyve ve sebzelerle etrafının bereketlendirilmiş olmasından ileri gelmektedir. Hz. Peygamber; **“Ziyaretler ancak üç mekâna yapılır. Mekke'deki Mescidü'l-Haram'a, Medine'deki benim bu mescidime ve Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya.”** buyurmuştur. Resulullah'ın bu hadisi ile bu üç belde İslam'da kutsal ilan edilmiş ve bunların dışında kutsiyeti olan başka bir dördüncü şehirden söz edilmemiştir. Ancak Şam ve İstanbul da hadislerde zikredildiklerinden bir bakıma kutsiyetlerine işaret edilmiş beldelerdir. İslam'ın Mekke'de ilk tebliğ edildiği günlerde bu dinin en önemli ibadetlerinden biri olan namazın Mescid-i Aksa'ya yönelerek kılınması İslam'ın ilk kiblesinin bulunduğu Kudüs şehrinin önemini açıkça gösterir. Müslümanlar bu ilk kiblenin kutsiyetini idrak ederek tarih boyunca buraya sahip çıkılması gerektiğinin bilinciyle hareket etmiş ve bu mukaddes beldeyi her zaman koruyarak tevhit inancının bayrağı altında bulunması gerektiğine inanmışlardır. Kudüs ebediyen İslam'ın ilk kiblesi olma özelliğini koruyacak ve Müslümanlar buraya sahip çıkmak zorunda olduklarını hep idrak edecek ve bu beldenin Haçlı veya Yahudiler tarafından işgal edilmesi

⁷: <http://www.yeniasya.com.tr>, 2018.

hâlinde tarihte olduğu gibi mutlaka kurtarılması gereğine inanarak çalışacaklardır. Kudüs Yahudilerin değil, Hz. Âdem'den bu yana gelen tevhidin temsilcisi peygamberlerin mirasıdır. Bu miras nesilden nesile Allah'a itaat eden salih kullara devredilmiş ve onlar buna sahip çıkmıştır. Cenab-ı Allah bu kutsal toprakların daima salih kimselerin yönetiminde kalmasını irade buyurmuş, fasık ve zorbalara hâkimiyetine geçen bu toprakların tekrar peygamberlerin veya peygamber mirasçılarının eline geçmesini istemiştir. Bunun için de sık sık bu bölgeye peygamberler gönderip onları uyarmıştır. Hz. Musa'dan sonra gelen ve İsrailoğullarına⁸ mensup birçok peygamberin (Hz. Davud ve ardından Hz. Süleyman'ın) bu topraklarda Allah'ın şeriatıyla güçlü bir devlet olarak hükmetmelerinin sebebi budur. Hz. Davud öncesinde de Allah İsrailoğullarını tekrar küfre karşı cihat etme hususunda imtihan etmiş ve onlara Talut'u hükümdar olarak belirlemişti. Fakat onlar yine itaat etmeyip isyan ederek bu mukaddes topraklar uğruna savaşmaktan kaçınmışlardı. İşte bütün bu olaylar çerçevesinde, (Hz. Davud ve Hz. Süleyman'dan sonra) bu kutsal mekân ve toprakların mutlaka mümin ve muvahhitlerin yönetiminde olması gerektiğini anlıyoruz. Kâfir ve müşriklerin bu topraklar üzerinde velayet hakları olmamalıdır. Özellikle daha sonra Hz. Zekeriya ve Hz. Yahya'yı öldüren kitlenin bu topraklar üzerinde velayet hakkına sahip olamayacakları açıktır. Yahudiler bu topraklara Hz. Musa zamanında sahip çıkmayıp, "**Git, sen ve Rabbin savaşın...**" demişler ve bu kutsal mekânları korumaya yanaşmamışlardır. Bu tutumlarının sonucunda da kutsal topraklar ellerinden alınmıştır. Hatta onlar bu yerleri koruma fırsatı ellerine birkaç kez geçmesine rağmen aynı isyan ve korkaklığı gösterdikleri için artık bu mescit ve çevresi hakkında hiçbir sahiplik iddiasında bulunamayacaklardır. Bu durumu Cenab-ı Allah onlara çeşitli vesilelerle defalarca bildirmiştir. Buna rağmen çağımızda dünyayı fesada boğarak Filistin'i işgal edip bunca insanın kanına girmeleri, boşuna günah çıkartma gayret ve ikiyüzlülüklerinden başka bir şey değildir. Bu nedenle Cenab-ı Allah, salih bir kulu ve habibi olan son peygamber Hz. Muhammed (sav)'e bu kutsal mekânı teslim etmek ve bu yerlerin kıyamete kadar onun ve ümmetinin elinde kalmasını temin etmek için onu **İsra ve Miraç** vasıtasıyla alıp oraya götürmüştür. İsra olayında bir devir teslim merasimi vardır. Cenab-ı Allah, İsra ve Miraç gecesinde bu mekânı bütün peygamberlerin ruhlarının şahitliğiyle Resulullah (sav)'a teslim etmiş, o da bu mübarek şehri ümmetine bir miras olarak devretmiştir. Burada Cenab-ı Allah'ın bu devir ve teslimden sonra bu mukaddes şehir ve mescidi, peygamberlerini katleden ve yeryüzünü fesada boğan bir milletin elinden alarak Resulullah'a teslim ettiği gayet açıktır. İşte bundan dolayı biz Müslümanlar inancımız gereği Hz. Peygamber'in İsra ve Miraç mekânı olan bu yere büyük bir kutsiyet izafe edip buranın ebedi kutsiyetine inanırız. İslam fetihlerinin ve İslam'ı bütün insanlığa tebliğ maksadıyla Hicaz bölgesinden çıkarak dünyaya açılmanın ilk günlerinde, ulaşılması ve fethedilmesi gereken bir mekân olarak görülen Filistin ve özellikle Beytu'l-Makdis (Kudüs), fetih hareketlerinin başlangıcında İslam toprağı hâline getirilen ilk yerlerdendir. Bu mirasa sahip çıkmak maksadıyla Kudüs, 638 yılında Hz. Ömer tarafından Bizanslıların elinden alınarak İslam devletinin topraklarına dâhil edilmiştir. Hz. Ömer zamanında her gün genişleyen İslam fetihleri, Ecnâdeyn Zaferi'yle Bizans kapılarını iyice araladı. Hristiyanların kutsal merkezi olan Kudüs'ün de içinde bulunduğu Filistin bölgesi, Suriye orduları başkumandanı Ebu Ubeyde İbnu'l-Cerrah'ın yönetiminde fethedildi. Şehri bizzat halifeye teslim etmek isteyen Kudüslülerin talebi üzerine Hz. Ömer İbnü'l-Hattab, İslam ümmetinin halifesi olarak başkent Medine'den çıkıp Filistin'e geldi. Son derece mütevazı elbiseler içinde Kudüs'e giren Hz. Ömer, şehre İslam'ın verdiği izzet ve şerefle girdiklerini, üzerindeki yamalı elbiselerin hiçbir değeri olmadığını hâl ve davranışlarıyla anlatıyordu. Büyük halife Hz. Ömer, şehrin anahtarını Patrik Sophronios'tan bizzat teslim aldıktan sonra, burada yaşayan ve Müslüman olmayan kimselere tam bir din hürriyeti ve güven içinde yaşayacaklarına dair yazılı bir eman (güven) verdi. Bu tarihten sonra Kudüs, Haçlı işgaline kadar sürekli İslam devletlerinin hâkimiyetinde kaldı. Hz. Peygamberin 23 yıllık peygamberlik süresinde 14 yıl boyunca namazlarını Mescid-i Aksa'ya yönelerek kıldığı bu mukaddes mekânın (etrafı mübarek kılınmış mescit ve kutsal şehir Kudüs'ün) işgal altında olması bütün ümmet için bir züldür. Şehir, tarihte zaman zaman Haçlı veya Yahudiler tarafından işgal edilmişse de bu işgaller kısa süreli olmuş ve Müslümanlar bu beldeyi kurtarmanın yolunu bulmuştur. Haçlılar büyük ordular hâlinde Filistin'e saldırıp bir asra yakın bir müddet buraya yerleşmişler ancak onların orada ebediyen

⁸: İsrailoğulları, İbrani din büyüğü ve atası Yakup'un 12 oğlunun soyundan gelenlere verilen isimdir. İbrahimi dinlerde Yakup'a Allah tarafından İsrail ismi verildiğine inanılır. Yakup, İslam'a göre peygamberdir ve Kur'an'da da İsrail ismi Yakup yerine kullanılmıştır.

kalacaklarına hiçbir Müslüman inanmamıştır. 638 yılından 1099 yılına kadar İslam beldesi olarak kalan bu mübarek şehir, 461 yıl süreyle el-Makdis gibi çok sayıda büyük ilim ve fikir adamı yetiştirmiş, büyük bir kültür merkezi hâline gelmiştir. 1099 yılına gelindiğinde Haçlı ordularınca işgal edilmiş ve 88 yıl gibi tarihte hiç önemi olmayacak kadar kısa bir süre işgal altında kalmıştır. Selahaddin el-Eyyubi 1187 yılında Kudüs'ü kuşattığında Beytü'l-Makdis'e beslediği sevgi sebebiyle bu mübarek beldeyi savaş felaketinden korumak istemiş, bunun için de birkaç kez çok elverişli şartlarla Haçlıları teslim olmaya davet etmiş ancak netice alamamıştır. O, bu kutsal şehrin surlarını yıkmak, binalarını yok etmek ve en ufak bir taarruzla şehre zulüm yapmaktan çekiniyordu. Bu nedenle O da Hz. Ömer gibi barış yoluyla şehri teslim almaya çalıştı. Bunun için şehre elçiler gönderip, ***“Kudüs'ün Allah'ın kutsal saydığı beldelerden biri olduğuna büyük bir inancım vardır. Sizin de kutsallığına inandığımız bu beldeye muhasara ve savaşın gerektirdiği yollarla hücum etmek ve girmek istemiyorum.”*** dedi. Kutsal mekânlar, salih kulların sahipliğinde kutsallıklarına paralel olarak korunurlar. Temennimiz, İslam dünyasındaki uyanış ve direniş hareketlerinin güç kazanması, bu kutsal mekânların tekrar Allah'ın kendilerinden razı olduğu salih kulların eline geçmesidir. Bunun ilk işaretlerinin görülmeye başlanmış olması bu ümidimizi arttırmaktadır. Her geçen gün güçlenen Müslümanlar, bir gün mutlaka işgal altındaki bu toprakları kurtaracak ve yeniden salih kimseler ve müminler yeryüzüne mirasçı olacaklardır. Korkak ve üzerlerine zillet vurulmuş Yahudilerin Filistin'i boydan boya bölen utanç duvarını yapmalarının sebebi, bu toprakların öte tarafında saklanmak içindir. Batı yakasında barınamayacaklarını anladıkları için bu duvarı inşa ettiler.

6.SONUÇ

İnsanların sürekli yaşadıkları ve çalıştıkları yerlerin dışına dini ihtiyaçlarını karşılamak için (ibadet yapmak vb.) inanç merkezlerine yaptıkları geziler inanç turizmi kapsamında değerlendirilmektedir.

Dünyada insanlar tarafından bilinen ve kabul görülen dinlerde İslamiyet'te Mekke, Medine ve Kudüs; Hıristiyanlıkta Kudüs, Roma ve Efes; Musevilikte yine Kudüs, kutsal mekânlar olarak en çok inanç turizmi kapsamında ziyaret edilen inanç merkezleridir. Bir başka deyişle, her üç semavi din de Kudüs'ü kutsal mekân kabul etmektedir.

Bugün Birleşmiş Milletler Teşkilâtına üye 193 bağımsız devlet bulunmaktadır. Bu devletlerin 60'ı, yani üye sayısının %31'i Müslüman ülkedir. 7,4 milyar insanın yaşadığı dünyamızda yaklaşık 1,8 milyar (%24,1) Müslüman bulunmaktadır. Yani, dünya nüfusunun yaklaşık %25'ini Müslümanlar oluşturmaktadır.

Türkiye'den, İslam ülkelerinden ve İslam ülkesi olamayan Müslümanların yaşadığı diğer ülkelerden yılın her günü Mekke ve Medine milyonlarca Müslüman tarafından inanç turizmi kapsamında (Hac ve Umre) ziyaret edilmektedir. Ne acıdır ki, İsrail'in işgali altında bulunan ve kutsal mekânlar arasında 3. sırada bulunan Kudüs ve Müslümanların ilk kiblesi Mescid-i Aksa çok az Müslüman tarafından ziyaret edilmektedir.

İslam dünyası için çok büyük öneme sahip olan Kudüs; bugün her zamankinden daha fazla Müslümanların sevgisine, sahipliğine, korumasına ve ziyaretine ihtiyaç duymaktadır. 1,8 milyar Müslümanına sadece %5'i Kudüs'ü ziyaret etse ve Kudüs'ü gönülden desteklese, belki de Kudüs bu kadar mahzun olmayacaktır. Öyleyse tatil planlarımızı bugünden itibaren Kudüs için yapalım, ne dersiniz?

KAYNAKLAR

ARTUN, E., 2009, Hatay İnanç Merkezlerinin Hatay'ın Tanıtılmasına Katkısı Üzerine Görüşler Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi.

AVCIKURT, C., 2003, Turizm Sosyolojisi, Detay Yayıncılık, Ankara.

ÇEKEN, H., DALGIN, T., KARADAĞ, L., 2009, Küreselleşme ve Uluslararası Turizm, 10. Ulusal Turizm Kongresi, 21-24 Ekim. Mersin, 1209-1218.

- EYKAY, İ., DALGIN, T., ve ÇEKEN, H. 2015. İnanç Turizmi Potansiyeli Açısından Antakya'nın Değerlendirilmesi, Journal of Life Economics (JLE), <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/302812>, Erişim: 01.10.2018.
- GÜZEL, F. Ö., 2010, Turistik Ürün Çeşitlendirmesi Kapsamında Yeni Bir Dinamik: İnanç Turizmi, Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, Cilt:2, 90-92.
- HACIOĞLU, N. (2008), TurizmPazarlaması, Nobel Yayıncılık, İstanbul.
- <http://www.siyerinebi.com/tr/haberler/kudus-ve-mescid-i-aksanin-islamdaki-yeri>; Erişim: 01.10.2018.
Prof. Dr. Ahmet Ağırakça / İHH AKADEMİ.
- http://www.yeniasya.com.tr/muhammet-ortlek/gazze-nin-sosyo-ekonomik-insani-boyutu_453781,
Erişim: 02.10.2018.
- <https://bianet.org/bianet/siyaset/192235-kudus-un-onemi-ve-kisa-tarihi>, Erişim: 01.10.2018.
- <https://www.cnnturk.com/ajanda/kudus-tarihi-gecmisten-bugune-kuduste-yasananlar>, Erişim:
01.10.2018.
- <https://www.google.com.tr>, 2018.
- KARAMAN, S. ve USTA, K., 2006, İnanç Turizmi Açısından İznik ve Bir Uygulama Çalışması, III. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi, 20-22 Nisan, Balıkesir, ss.473-489.
- KOZAK, N., KOZAK, M. A., KOZAK, M., 2006, Genel Turizm İlkeler-Kavramlar, (Altıncı Baskı), Detay Yayıncılık, Ankara.
- LUNDBERG, E. D., STAVENGA, M.H. and KRISHNAMOORTHY, M., 1995, TourismEconomics, John Wiley&Sons, Inc., Canada.
- ÖZŞAHİN, E., 2010, Antakya'da (Hatay) Yer Seçiminin Jeomorfolojik Özellikler ve Doğal Risk Açısından Değerlendirilmesi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 13, Sayı 23, 1-16.
- ÖZŞAHİN, E., 2012, İnanç Turizmi ve Jeomorfoloji İlişkisine Bir Örnek: Mekke (Suudi Arabistan), Akademik Bakış Dergisi, Sayı: 32, 1-16.
- RİCHARDS, G. 2007, CulturalTourism: Global andLocalPerspectives, TheHaworthPress, Binghamton.
- SARGIN, S., 2006, Yalvaç'ta İnanç Turizmi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 16, Sayı: 2, 3-5.
- SEZGİN, O. M., 1995, Genel Turizm, Tutibay Yayınları, Ankara.
- TOKSOY, İ., 2011, Resort, Aylık Turizm ve Seyahat Endüstrisi Dergisi, Sayı: 98, 36-38.
- USTA, Ö. (2001). GenelTurizm, AnadoluMatbaacılık, İzmir.